

ПОЗОРИШТЕ.

УРЕЂУЈЕ А. ХАЦИЋ.

ИЗЛАЗИ ЧЕТИРИ ПУТА НА НЕДЕЉУ НА ПО ТАБАКА. — СТОЈИ ЗА НОВИ САД 40, А НА СТРАНУ 60 НОВ. МЕСЕЧНО. — ЗА ОГЛАСИ
НАПЛАЋУЈЕ СЕ ОД ЈЕДНЕ ВРОТЕ 3 НОВ. И 30 ЗА ЖИГ ОВАКИ ПУТ.

ЉУБАВ НИЈЕ ШАЛА.

Шаљива игра у 1 радњи, по туђој мисли од А. Хаџића.

(Наставак.)

ПОЈАВА ОСМА.

Златко (улази лагано, са свим изнемогао.)

Златко. Дође дакле доба да идем у гроб!

„Збогом житку, мој прелепи санче,

Збогом зоро, збогом бели данче!

Збогом песме, јадна сирочади,

Децо мила мојих лета младих!

Збогом свете, некадањи рају,

Ја сад морам другом ићи крају!“

Морам се спремати да идем у гроб! (Брише чело од зноја.) Шта, тако млад на већ у гроб? А шта ћу му силом, кад то тако хоће моја Милица. Хеј, сад теб видим, да је много лакше написати трагедију, него у њој главан јунак бити! (Седне за сто) Још за мало на ће ударити сућен часак, али пре него што дође, дед' да напишем неколико писама, своју последњу вољу и наш надгробни надпис. (Узме у руке перо, хоће да пише, али кад види да не може, устаје нагло и говори.) Бадава, не иде! Глава ми је тешка, писмена ми све играју пред очима, не могу писати! (Погледа на сат) Ох, Боже! Само још по сахата имам да живим, понда збогом и мило и драго, ваш Златко не ће вас видети више! До душе имам још искрицу наде, да Милица не ће доћи на уречено време, а чим прође то време, чистим се одавде. Јо, није моја кривица, драга моја! Ко хоће да умире, тај мора своју реч тачно одржати! (Купање на вратима.) Боже драги, то купа неко! Сигурно је Милица! Ала се пожурила! (Слабим гласом) Слободно! (Јаче купање) Не чује, морам јаче викати. Слободно!

ПОЈАВА ДЕВЕТА.

Ћира пандур и пређашњи.

Ћира (испод пазуха носи свежањ писама.) Добар дан, господине! Већ сам мислио, да нисте код куће.

Ја лупам и лупам, а никако да ми се каже, улази море, Ћиро!

Златко (весело за себе.) Хвала богу, то је Ћира, пандур нашег градоначеоника! (На глас.) Но, Ћиро, шта је ново?

Ћира. Господин градоначеоник послао вам је ова агта овде и поздравили су вас лепо, да до сутра у јутру буде готова репрезентација.

Златко (узимајући писма, за себе.) До сутра у јутру и ја ћу бити репрезентација на другоме свету! (Гласно пружајући му новаца) Драги мој Ћиро, ево ти на мало новаца, ал' да си их попио за моју душу!

Ћира (заблене се.) За вашу душу? Бог с вама, господине, шта то говорите! Та ви сте чили и здрави као румена јабука.

Златко (уздишући.) Најлепше су јабуке често из нутра труле! Ко ће то да зна! Ми смо људи најслабија створења на овоме свету. Данас јесмо, сутра нисмо!

Ћира. То је истина! Али, хвала буди богу, у вароши нашој нити има колере, нити куге, нити друге каке морије!

Златко (за себе.) Куд ћеш веће морије од љубави! (На глас) Ћиро, реци господину градоначеонику да ћу ја до сутра у јутру бити са свим готов. Је си л' ме разумео, са свим! А сад иди па попи коју чашицу у моје здравље!

Ћира. А, то ми се већ допада! (Поверљиво.) Па, знате господине, онако међу четири ока могу вам рећи, да ће господин градоначеоник предложити првој скупштини, да вам се одреди плата, а и ја ћу већ коју добру реч рећи скупштинарима, кад их станем сазивати у скупштину. Ни брига вас, није господине, све ће то добро бити! Ићи ће то као да је намазано. (Одлази.)

(Наставиће се.)

ГВОЗДЕНА ОБРАЗИНА.

(Свршетак.)

И против самога краља, као што већ напомену смо, склапане су чешће завере. Год. 1669. н. пр. био је протестанат један из Нимса, Руде Марсиљи због таког злочина жив на то чак привезан и смрвљен. И многе друге очекиваше така иста судба, али их не могоше похватати. На измаку 1672 године склопи се у шпанским низама нова завера против живота Људевита XIV. које још подстицаше и помагаше шпански и холандски агенти. На челу чете те стојаше лотриншки јахачки пуковник, витез пл. Хармоаз или Кифенбах, од породице Маршељ, млад, добро изображен, елегантан, расипљив. Десет са другова, холандски лотриншки и ирландски беспосличари, то му беху верни сапутници. Он беше већ више пута у Паризу. На измаку марта године 1673. хтеде он са својим друговима у француску престоницу, да изврши своју намеру. Међу тим је већ октобра прошле године сав комплот издао председник пристаништа поморских француском државном секретару Лувоа-у. Он је одмах наложио, да се највећом брижљивошћу пази на Хармоаза. Тако је знао сваки његов покрет, те га ноћу између 28. и 29. марта 1673. ухвати кад је код Перона хтео у једном чамцу да пређе преко Сене са својим савезницима. Тврђење, да је он нимвешки грађанин Људевит плем. Оллендорф, не поможе му ништа, јер га полиција врло добро познаваше. У највећој тајности одведу га у Бастиљу. Од то доба његово се име не спомиње, он беше само означен као „познати човек“, „заточеник од Перона“, „стари заточеник“ и „заточеник доњег трња.“ Само мучним истраживањем и упоређивањем беше можно Јунгу ићи трагом до његове смрти. Лувоа, коме је пошло за руком, да се дочепи и његових хартија, даде га марта године 1674 у Пињерол на пијемонтску границу одпратити под закриље Сен-Мара, заповедника тамошње тврђаве. Нико није смео говорити с њиме. Водеше га у затвореним колима, само да га нико не види.

Овде мора двоје у очи да упадне: За што не дадоше таког зликовца погубити? И за што

та тајна, то тајење? Одговор је на оба питања један исти. Хармоаз је стојао у савезу са отменим људима, са грофом Бровоа, шта више и са принцем Кондеским, ма да можда ни знали нису за ужасну његову намеру. Али тој партији баш беше у то доба намера, да сруши Лувоа и његовог оца канцелара Мишела Ле Тељера. Док је Лувоа Хармоаза у животу држао, принудио је тиме — што му је збиља за руком и пошло — Кондеа и његове присталице да одустану од намере своје; а у једно беше и заточеник препречен, да не избрбља опасну тајну дотле, док је министар са принцем у пријатељству.

Несретник је живео покрај рђаве хране и покрај ужасног поступања усамљен још пуну 31. годину. Трострука гвоздена пречага растављаше га од једног узаног прозора. Његов тамничар Сен-Мар, или његов поручник, донашаше му јело и мењаше му рубље. Ако је, што се ретко догађало, ишао у црву, имао је увек на лицу образину и неколико војника покрај себе са напуњеним пушкама, који су имали заповест да га с места убију чим проговори једну речцу. Он је ишао са својим тамничаром Сен-Маром у различите затворе и на посету 1698, и у саму Бастиљу где је 19. новембра 1703 умрло. Ду Јунга, „краљевски поручник“ у Бастиљи, који је тамо морао водити регистре, дознао је за његово породично име Маршељ, и завео га у листу у промењеној форми Маркијел.

То је права истина о човеку „са гвозденом образином.“ На сваки начин нема ништа романтичнога ни чуднога, али ово је прави истинит догађај, каквих је у добу насиља и самовоље врло много било.

Књига Т. Јунга није ни мало занимљива. Истраживање му је сплетено и пуно трња, и читаоцу не остаје уштеђен ни један пут од различитих и многих кривудања. Али читалац ће умети ценити заслуге онога, који је из саме љубави према истини изнео прву слику „гвоздене образине,“ а тиме и науци много допринео.

„Magazin für die Literatur des Auslandes.“

М. Хр. Ст.

Д И С Т И Н Ц И Ј Е

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

(„Роман сиромашног младића“) или управо осиромашеног племића, зове се драматисани роман францускога порекла, представљан у уторник 6. марта, којим аутор шћаше у романтичноме облику да поучи своје париске слушаоце, да подстак на племенита дела не долази од нарави, навике, васпитања и изображености, него да се рађа са аристократском „плавом“ крвљу. То се може, не само из целога дела извести, него нам ту науку, на завршетку, изреком каже стари слуга Ален, речима: „Ја сам се домишљао, да г. Одијо мора бити од племенита рода.“

Представа је добро испала. У првом реду одликовала се Сајевићка као Маргита. Креолску живахност, а овамо девојачки и аристократски понос — у борби с љубављу, није лако изнети на видик, али се представљачица свему знала довити, те нам је различне пнансе лепо умела читовати. — Ларокова није дуга улога, али иште да се достојно прикаже, које је Маринковићка потпуно извела. — Хелуенова, Обријева и Христина (Поповићева, Маринковићева и Зорићева) допринеле су како ваља свој камен к подизању те уметничке грађевине. — Од мушких Недељковић беше доста добар Максим; могло би му се само замерити што је, знајући предобро улогу, сувише брзао и на оним местима, која би управо требало да нам је изнео на углед као у релијеву, и што местимце беше патетичан место ватрен. — На против Лароку (Суботићу) нема приговора: он зна и уме поентовати све што је и како је требало. — Стапчић (Бевалан) беше готово озбиљан и уман младић место лак и превртљив бонвиван. „лепир“. — Слуга је (Лукић) био изврстан, а од дра Демареа (Петровић) и бољем се надамо. Б.

П О З О Р И Ш Т Е.

* (Народно позориште у Загребу.) 19. марта прешла је преко загребачке позорнице први пут опера „Фауст.“ Успех није ни најмање одговорио великој муци, трошку и очекивању. „Народне Новине“ признају с похвалом, да су се „само зборови, како мушки тако и женски, веома добро држали. Готово бисмо рекли, да само зборове иде за слуга, што опера, иначе величанствена, није пропала. Оркестар, у пркос неизмерном труду, који је госп. Зајц уложио у подуку и покусе, није био са свим чврст, али је ипак успео, да нам прикаже дивоту гунодове музике.“

Чини се, у осталом, да је управо нека зла коб пратила ову прву представу, јер ни стројеви, ни застори небеху послушни. Осим свију незгода морао је још и последњи ефекат бити покварен виком на ватру. Премда се између чинов морало дуго чекати, то се ипак није доспело, да се све приправи што је за који чин после требало, те је тако редитељ у последњем привору виком да се дигне „Schleier“ проузроковао у публици страх, да се виче „Feuer“. Публика појури на поље и једва се могла умирити и зауставити, да се на вратима не загуши и једно друго не згњечи.

К Њ И Ж Е В Н О С Т.

* (Monumenta serbica.) Непажњом књијарском разгласило се било већ од неколико година, да је цело из-

дање миклошићевог дела „Monumenta serbica“ распродано, а овамо једва је прошло једно 100 комада. Не треба нам спомињати, колико благо лежи у тој збирци за нашу повесницу. Доста је ако речемо, да је овај зборник једини у својој струци. За повесницу и црквену и политичну јужних Словена „Monumenta serbica“ су пребогато врело и нарочито наши правници могу ту као у неком огледалу наћи слику старе наше земаљске управе. Вредно је дакле, да се тај зборник међу нашим ученим светом што више распространи, да би могао на бистром врелу окусити драге споменике наше прошлости. За то је и наш славни научњак Миклошић одлучио, да преда целу накладу свога зборника нашим књијарима на југу на распродају, и то Фидлеру и Албрехту у Загребу за Аустрију, а Лазаревићу у Београду за кнежевину Србију. Ми свраћамо пажњу наше књијаре браће Јовановића у Панчеву, да и она набави тих зборника за наше крајеве. Цена је тим зборницима сада обањена од 5 на 3 фр. а. вр.

С И Т Н И Ц Е

* (Емилијо Кастелар,) садањи шпански министар спољашних послова, један од најплеменитијих бораца за републиканску идеју, прави је представник шпанскога племена. Малена је, али јака стаса, висока округла чела, тамних ватрених очију, једном речју ватрен Шпанолоц. Од својих се земљака разликује једино тиме, што га је природа одарила благом ћуди и ванредном умљатомшћу. Што је стекао за кратко време толикога утицаја на свој народ, томе није толико узрок негова велика ученост и ванредно знање, колико појетична сила његових речи. Нижући слику уз слику, слажући све своје речи у красан склад, развија ону дивну речитост, која је романским народима као природена. Као што некад паризлије свом песнику Ламартину, могао би данас шпанолоцки народ своме Кастелару наденути часни прирок „Јована Златоустог“. Кастелару као саборском и народном говорнику може бити да нема данас пара у целоме свету. Сада му је око 40 година. На лицу му је неки особити меланхолични израз. Великим, плавим очима гледа смерно и заносно, а јаки му брци још и већма увећавају тај мушки озбиљни изглед. Глас му је јасан, јак, и може да га по вољи преврја и развија. У њега је сјајни дар говорнички. У бирању говорничких слика са свим је сретан. Стиј му је разговетан, пун ватре, често китњаст. Речју, Кастелар је необично даровит и човек челичнога поштења. Природе је благе и меке, мрзи на пролевање крви. Он је на дику и понос своме народу и отачаству, па и целоме човечанству. „Нашу републику“, вели он, „створила је неодољива лођика догађаја, а умереношћу својом сачуваћемо јој живот. Наш народ воли демократска начела. Јесмо ли дакле ради развијати, организовати републику нашу, треба нам само поретка у земљи а симпатије на страни“. Благо свакоме народу, у коме поникну таки људи као што је Кастелар!

Издаје управа српског народног позоришта.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

41. ПРЕДСТАВА

У НОВОЈ ПРЕТПЛАТИ 3.

У НОВОМЕ САДУ У СУБОТУ 17. МАРТА 1873.

У НОВОЈ ПОЗОРИШНОЈ ДВОРАНИ:

СПЛЕТКА И ЉУБАВ.

ГРАЂАНСКА ЖАЛОСНА ИГРА У 5 ЧИНОВА, ОД Ф. ШИЛЕРА, ПРЕВЕО Ј. ЂОРЂЕВИЋ.

О С О Б Е :

Президент Валтер у двору једног немачког кнеза	Зорић.
Фердинанд, његов син, мајор	Недељковић.
Калб, придворни маршал	Рашић.
Госпођа Милфордова	Ј. Маринговићка.
Вурм, тајник президентов	М. Суботић.
Милер, музикант	Лукић.
Његова жена	Ј. Поповићева.
Лујза, његова кћи	Ј. Сајевићка.
Софија, у служби код Милфордове	Л. Хаџићева.

Служитељи. — Стражари. — Збива се у једној немачкој кнежевини, у другој половини прошлога века.

У недељу 18 марта: „ПАРИСКА СИРОТИЊА.“ Драма у 6 раздела, с француског превео
М. И. Стојановић.

Поједини бројеви овога листа продају се обдан по 5 новч. а. вр. у српској народној задружној
штампарији, у позоришној писарници и у вече на каси.

Улазнице се продају у писарници позоришној (стану матичином) од 9—12 пре подне и од 3—5
сахата после подне, а после на каси.

Од „Зборника позоришних дела“ изашло је до сад пет свезака. У првој је свесци „Школки
надзорник, у другој „Шаран“, у трећој „Честитам“ и „Француско-пруски рат“, у четвртој
„Краљева сеја“ а у петој „Максим Прнојевић.“ Прве две свеске стоје 20 новч., трећа 30 новч.,
четврта 50 новч. а пета 40 новч. а. вр.

ПОЧЕТАК У 7 И ПО А СВРШЕТАК У 10 И ПО САХАТА.